

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ДЛЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Природні ресурси - компоненти природи, які використовуються (актуальні) або можуть бути використані (потенційні) як засоби виробництва і предмети споживання.

До природних ресурсів належать: сприятливі кліматичні умови (енергія Сонця, вітру, води); ґрунти; рослини; тварини; мінеральна сировина; води.

Природокористування повинно здійснюватися з додержанням обов'язкових екологічних вимог:

- раціонального й економічного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій;
- здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;
- здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів; застосування біологічних, хімічних та інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища і безпеку здоров'я населення;
- збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні; здійснення господарської та іншої діяльності, без порушення екологічних прав інших осіб (стаття 40 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища").

Конкретні вимоги щодо охорони природних ресурсів у процесі природокористування передбачаються актами природноресурсового законодавства - земельним, водним, лісовим кодексами, кодексом про надра, законами про тваринний світ, про рослинний світ, про охорону атмосферного повітря й іншими нормативно-правовими актами.

Користувачі об'єктами тваринного світу, які здійснюють ведення мисливського та рибного господарства, зобов'язані: раціонально використовувати об'єкти тваринного світу, не допускати погіршення екологічного стану середовища існування тварин унаслідок власної діяльності, застосовувати природоохоронні технології під час здійснення виробничих процесів; проводити первинний облік чисельності та використання диких тварин, вивчати їх стан і характеристики угідь; самостійно припиняти використання об'єктів тваринного світу в разі погіршення їх стану й умов існування, зниження відтворюючої здатності та виникнення загрози знищення тварин, негайно вживати заходів до усунення негативного впливу на тварин і середовище їх існування тощо (стаття 34 Закону України "Про тваринний світ").

Підприємства, установи, організації та громадяни, діяльність яких пов'язана з розміщенням, проектуванням, реконструкцією, забудовою населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, а також введенням їх в експлуатацію, повинні передбачати й здійснювати заходи щодо збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу (стаття 27 Закону України "Про рослинний світ" від 09.04.1999 р.). Також: охорона рослинного світу передбачає захист земель, зайнятих об'єктами рослинного світу, від ерозії, солей, підтоплення, затоплення, заболочення, засолення, висушення, ущільнення, засмічення, забруднення промисловими й побутовими відходами і стоками, хімічними та радіоактивними речовинами і від іншого несприятливого впливу й здійснення інших природоохоронних заходів.

Підприємства, установи, організації та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних і біологічних факторів на його стан, зобов'язані: здійснювати організаційно-господарські, технічні та інші заходи щодо забезпечення виконання вимог, передбачених стандартами та нормативами екологічної безпеки в галузі охорони атмосферного повітря, дозволами на викиди забруднюючих речовин тощо; вживати заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних факторів; забезпечувати безперебійну ефективну роботу і підтримання у справному стані споруд, устаткування та апаратури для очищення викидів і зменшення рівнів впливу фізичних і біологічних факторів; здійснювати контроль за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік; заздалегідь розробляти спеціальні заходи щодо охорони атмосферного повітря на випадок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і вживати заходів для ліквідації причин, наслідків забруднення атмосферного повітря; забезпечувати здійснення інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин стаціонарних і пересувних джерел та ефективності роботи газоочисних установок; забезпечувати розроблення методик виконання вимірювань, що враховують специфічні умови викиду забруднюючих речовин; використовувати метрологічно-атестовані методики виконання

вимірювань і повірені засоби вимірювальної техніки для визначення параметрів газопилового потоку та концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та викидах стаціонарних і пересувних джерел; здійснювати контроль за проектуванням, будівництвом і експлуатацією споруд, устаткування й апаратури для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин і зниження впливу фізичних і біологічних факторів, оснащення їх засобами вимірювальної техніки, необхідними для постійного контролю за ефективністю очищення, дотриманням нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин і рівнів впливу фізичних і біологічних факторів та інших вимог законодавства в галузі охорони атмосферного повітря; своєчасно і в повному обсязі сплачувати збори за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів відповідно до закону (стаття 10 Закону України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.01.1992 р.).

Відповідно до статті 95 Водного кодексу України всі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод. Зокрема, згідно статті 98 Водного кодексу України забороняється введення в дію: нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, комунальних та інших об'єктів, не забезпечених пристроями й очисними спорудами необхідної потужності, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливій дії, та необхідною вимірювальною апаратурою, що здійснює облік об'ємів забору і скидання води; зрошувальних і обводнювальних систем, водосховищ і каналів - до проведення передбачених проектами заходів, що запобігають затопленню, підтопленню, заболоченню, засоленню земель і ерозії ґрунтів, а також забрудненню поверхневих і підземних вод скиданням із зрошувальних систем; осушувальних систем - до повної готовності водоприймачів та інших споруд відповідно до затверджених проектів; водозабірних споруд - без рибозахисних пристроїв та облаштованих відповідно до затверджених проектів зон санітарної охорони водозаборів; гідротехнічних споруд - до повної готовності пристроїв для пропускання паводкових вод і риби відповідно до затверджених проектів; б) експлуатаційних свердловин на воду - без оснащення їх водорегулюючими та контрольно-вимірювальними пристроями. Забороняється також скидання у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та інших видів відходів і сміття (стаття 99 Водного кодексу України).

Основними вимогами в галузі охорони надр (стаття 56 Кодексу України про надра від 27.07.1994 р.) є: забезпечення повного та комплексного геологічного вивчення надр; додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування й недопущення самовільного користування надрами; раціональне вилучення та використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів; недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд; охорона родовищ корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність або ускладнюють їх розробку; запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей; запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу й інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод тощо.

За Лісовим кодексом України від 21.01.1994 р. (стаття 85) ліси України підлягають охороні та захисту, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на їх збереження від знищення, пошкодження, ослаблення й іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб, а також раціональне використання. Відповідно до цього підприємства, установи, організації та громадяни, діяльність яких впливає на стан і відтворення лісів, зобов'язані погоджувати з державними органами лісового господарства, державними органами охорони навколишнього природного середовища й іншими органами проведення організаційних, санітарних, технологічних та інших заходів щодо охорони і захисту лісів. Також, лісовим законодавством встановлені спеціальні вимоги щодо забезпечення охорони лісів у процесі здійснення окремих видів лісокористування.

Землекористувачі відповідно до статті 96 Земельного кодексу України зобов'язані: забезпечувати використання землі за цільовим призначенням; додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля; підвищувати родючість ґрунтів і зберігати інші корисні властивості землі; своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади й органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом; зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем тощо.